

Fra 9. september på Hovedscenen

Anne Franks Dagbok

Iren Reppen Bjørn Sothberg Kine Bendixen Pia Jacobsen John Yngvar Fearnley Per Schaanning

Gørli Mathiesen Jan Erik Berntsen Helga Wendelborg Jakob Margido Esp

Trøndelag Teater 92/93
TEATRET

Med Anne Franks Dagbok vil teatret markere at det er 50 år siden unntakstilstanden i Trondheim høsten 1942, som skulle bli et dystert kapittel i byens og teatrets historie med henrettelsen av 10 "sonofre", blant dem teatrets uredde sjef Henry Gleditsch. Denne

høsten ble også Trondheims jøder arrestert og sendt til Hitlers utryddelsesleire.

Redaktør Ole Øisang understreket det smertelige tap Trøndelag Teater hadde lidt ved Gleditsch død, ord som gjelder den kjempende kunsten overalt den dag i dag: "Han hadde et klart program: Teatret skulle være det frie ords tribune, det skulle underholde og oppmuntre, men det skulle også vekke og anspore, det skulle løfte og berike våre tanker, utløse våre lengsler, anspore vår ideelle streben og reise oss til strid for de varige

Kjære publikum!

verdier som har livets rett. I striden for disse umistelige livsverdier falt han på sin post, som offer for en kulturfordreelse, et barbari, som sto hele hans livsgjerning imot. Derfor ble også hans død en vekker for folket."

Da Tyskland okkuperte Norge i 1940, bodde det omlag 1800 jøder i landet. 900 av dem klarte å flykte til Sverige i løpet av de første årene. 760 jøder ble deportert til konsentrasjonsleire i Tyskland og Polen. Bare 24 kom tilbake. Forfølgelsen av jødene her i landet var på mange måter lik

det som skjedde i Holland hvor familien Frank bodde: Våren 1942 var det full registrering av alle jøder i landet, de fikk stemplet J i legitimasjonspapirene sine, og måtte sy jødestjernen på sine klær. Høsten 1942 ble alle jøders formuer inndratt og meldeplikt innført. Natten

til 7. oktober ble de første jødene i Trondheim arrestert. Deportasjonen av norske jøder til tyske konsentrasjonsleire hadde begynt.

Vi ser hvordan rasistiske og nynazistiske bevegelser stikker hodet frem idag. Stiller vi oss passive til dette, ligger veien åpen for nye overgrep. Det er vårt kollektive ansvar å være med på å forhindre en slik utvikling.

Helle Ottesen

Helle Ottesen
Teatersjef

Om Anne Franks Dagbok

«Det er et mirakel at jeg ikke har gitt opp alle mine idealer, for de virker vanvittige og uoppnåelige her. Men jeg holder på dem tross alt, for jeg tror på det gode i mennesket»

Ordene er Anne Franks, skrevet vel to uker før hun og familien ble deportert til tyske konsentrasjonsleirer. Anne Frank var 15 år gammel da brevet ble skrevet, hadde hun fått leve ville hun ha vært 63 i dag. Anne Franks Dagbok er oversatt til over 50 språk, og den er solgt i mer enn 15 millioner eksemplarer. Historien om Anne er kjent fra film, fjernsyn, skuespill og hørespill. Som tyver snek hun og familien seg inn med gode venners hjelp i bakbygningen i Prinzengracht i Amsterdam, og som dyr ble de jaget ut to år etterpå. Her levde Anne med moren, faren og søsteren Margot. Gjemt sammen med dem var herr og fru Daan og sønnen Peter som ble Annes kjæreste venn. Men sitt lille soveværelse måtte hun dele med en ensom flyktning, herr Dussel, en mann hun aldri kom på talefot med.

«Innerst inne er ungdommen mer ensom enn alderdommen. Disse ordene som jeg har lest et sted, kan jeg aldri glemme, og jeg har oppdaget at de er sanne.»

Hvor kom familien Frank fra? Den var opprinnelig tysk, og Annes barndomsår tilbrakte hun i Frankfurt. Etter hvert som situasjonen for jødene i Tyskland ble mer og mer vanskelig, lyktes det Otto Frank og hans nærmeste å unnsnippe til Amsterdam. Han var sikker på at Holland nok en gang ville forbli nøytralt område i en eventuell storkrig. Men Otto Frank valgte galt land. Allerede kort tid etter den tyske okkupasjonen av Holland måtte jødene gå med den gule stjernen, tegnet

på at de ikke fikk lov til å benytte offentlige kommunikasjonsmidler, ikke fikk gå på kino, ikke fikk sykle, ikke fikk oppholde seg ute etter kl.20.00. Men det skulle bli verre, og våren 1942 måtte familien gå i dekning i det huset der Otto Frank hadde drevet sin forretning. Det er fra denne tiden og frem til august 1944 vi lærer Anne Frank å kjenne gjennom hennes dagbok. Vi opplever Anne i den vanskelige ungdomstiden, et levende og rikt utstyrt menneske som snakker til oss gjennom dagboken, helst i brev form til en person hun har diktet opp - Kitty.

«Jeg vil leve videre etter min død. Og derfor takker jeg Gud som har gitt meg denne evnen til å skrive slik at jeg kan uttrykke det jeg føler inni meg.»

Anne aner at hennes dagbok en gang kanskje kan leses av andre. De siste månedene renskriver hun lange avsnitt. Da familiens gjemmede blir avslørt, sannsynligvis på grunn av angiveri, blir Annes dagbok liggende igjen.

«...Når de passer slik på meg, blir jeg først irritert, så trist, og til slutt dreier jeg hjertet mitt rundt igjen og vender den dårlige siden ut og den gode siden inn, mens jeg hele

tiden leter etter en utvei til å bli slik som jeg helst vil være, og slik som jeg kanskje kunne vært hvis... ja, hvis det ikke levde andre mennesker her på jorden.»

Det var de siste ordene Anne Frank skrev i dagboken. Tre dager senere skjedde det som den lille flokken i bakbygningen i Prinzengracht i Amsterdam hadde vært redde for i to år. Gestapo sprenger den hemmelige veggen til loftsleiligheten, arresterer alle og sender dem til forskjellige konsentrasjonsleire. Anne Frank døde i Bergen-Belsenleiren i mars 1945.

Otto Frank, Annes far, har som eneste overlevende senere fortalt hva som skjedde denne morgenen: "SS-mannen tok opp en dokumentmappe og spurte meg om det var noen smykker i den. Jeg fortalte ham at det bare var papirer der. Han slengte papirene og Annes dagbok utover gulvet og puttet sølvtøyet vårt og en Hanukkahlysestake i mappen. Hvis han hadde tatt med seg dagboken ville ingen noen gang ha hørt om min datter."

Bare få timer etter at Gestapo har hentet de åtte, tar hjelperne Miep og Elly seg inn i annekset. Her finner de Annes papirer og tar vare på dem til sommeren 1945, da de gir dem til Otto Frank. Han lar seg overtale til å utgi det som skulle bli kjent verden over som Anne Franks Dagbok. Boken vekket hele den siviliserte verdens samvittighet. Den tegner et bilde av en ung pike, en ganske alminnelig ung pike, som skrev om sine små private problemer («Mor behandler meg ofte som en unge, og det kan jeg ikke fordra») på bakgrunn av et liv i konstant redsel for nazistenes terror («Jeg er så redd for at vi skal bli oppdaget og skutt»).

Dagboken har grepet millioner av mennesker om hjertetøttene, ikke minst unge mennesker. Og selv om den ytre

rammen er krigen, og selv om disse uskyldige menneskene ble offer for ondskap og urettferdighet, så er ikke det mest gripende i Anne Franks Dagbok at den minner oss om nazister og voldsmenns overgrep. Men det er den enkle og naive appell til godhet og menneskelighet. Med Anne Franks Dagbok skal vi huske at det som skjedde den gang må belastes vår kollektive skyld, det som kan skje nå er vårt kollektive ansvar.

En annen grunn til å spille Anne Frank er å vise hvordan typiske menneskelige konfliktsituasjoner forsterkes av de ytre omstendighetene: Pubertet, kjærlighet, ensomhet, generasjonsmotsetninger, tilpasningsproblemer. Og ANGST! Alle disse livsopplevelser forsterkes av angsten. Gjennom dagboken har Anne Frank funnet uttrykk for hvordan hun opplever denne situasjonen. Vi har fått et menneskelig dokument, og like viktig: Anne Franks uttrykksevne gjør

at hun kommer oss i møte uberoende av den historiske situasjonen hun befant seg i.

Anne Franks Dagbok blomstrer menneskeligheten under motstand. Det er en saklig, spennende virkelighet å anskueliggjøre. Trøndelag Teaters utfordring til et så sterkt historisk stykke som Anne Franks Dagbok ligger i å nå samtiden. Et stykke som idag beskriver de tunge krigsårene står overfor en dobbelt oppgave: Både å vise personer og hendelser med den kraft de hadde der og da, og å vise hvordan disse fremdeles har aktualitet slik at vi ser dem med interesse i dag.

«Jeg har forstått nå at menneskelig mot og livsglede er det største som mennesket eier; rikdom, ære, alt kan du miste, men hjertets glede kan ingenting på jorden ødelegge»

T. Ramstad

Dagboken, mandag kveld
8. november 1943

... Jeg ser det som vi åtte her i bakbygningen lever på en liten flekk blå himmel midt mellom store, svarte uværsskyer. Den lille blå flekken vi står på, er trygg ennå, men skyene trekker seg stadig nærmere, og ringen som skiller oss fra den truende faren, blir stadig trangere. Til slutt er vi så innhyllet i mørke og fare at vi skubber borti hverandre mens vi fortvilet leter etter en utvei. Under oss ser vi menneskene drepe hverandre, over oss ser vi den rolige, blå himmelen...

Et spill om liv og død

Øversetteren av stykket Johan Borgen skrev i sin tid denne introduksjonen til forestillingen:

Det er fra enkelte hold gjort forsøk på å mistenkeliggjøre Anne Franks dagbok. Man har skrevet at den ikke kan være ekte; en pike på den alderen ville ikke uttrykke seg så voksent osv. Det er den gamle visen opp igjen. Vi voksne har lett for å glemme hvordan de fundamentale spekulasjoner herjet i våre sinn som barn, og hvor "voksent" vi greide å uttrykke nettopp slike tanker. Dertil kommer at Anne Frank notorisk var tidlig utviklet rent intellektuelt. Og teaterstykkets forfattere, Frances Goodrich og Albert Hackett, har ikke «dramatisert» den unge pikens redelige beretning, ut over det som ligger i at de har konsentrert situasjonene i såkalte scener, egnet til å vise oss gjennom scenens kunst nøyaktig det som stod i boken. Det hender akkurat de samme tingene, forholdet mellom de forskjellige menneskene er nettopp slik Anne

hadde fortalt at de var. Forfatterne har tatt seg få friheter. De har forholdt seg til det autentiske stoffet med dyp respekt for den virkelighet det var meningen å fremstille. Denne virkelighet angår oss så sterkt - at vi, som sitter og ser begivenhetene utfolde seg for våre øyne, kjenner oss direkte igjen. Det vil ikke si at vi alle har sittet inne-stengt et eller annet dekningssted i de risikable årene. Men det vil iallefall si at vi hele tiden har måttet se i øynene at vi kunne komme i den situasjon. Vi som har levd gjennom okkupasjonsårene måtte være fullkomment fantasiløse om vi ikke på en eller annen måte har levd gjennom stykkets scener i vår frykt, vår medfølelse.

Men det er noe mer. Vi lever fortsatt i en verden av stor frykt, av uviss-het. Det er som vold truer utenfor vår dør hver dag, og det selv om hverdagen arter seg nokså triviell, med matstrev og prisstigning. Det er som det lusker et dyr rundt novene, vi synes vi hører det daske i veggene med en våt svans. Vi synes vi hører det pese i natten... På en måte er det vi som sitter på et slikt loft dag og natt og venter på vold.

Det er et spill om liv og død; et spill om menneskeverd,

om det forferdelige at av og til glemmer vi vårt menneske- verd og oppfører oss som fiender mot vennene våre. Men det er også et spill om trofasthet, om utholdenhet og offervilje. Og - underlig nok: det er et spill om ung, gryende kjærlighet. To ganske unge mennesker, Anne Frank og Peter van Daan - så ulike de ellers er - de finner hverandre i dette ene at de er unge og lengtende. De er mennesker av en ny verden, som er brakt inn i denne de eldres verden full av krig, en verden de slett ikke fatter, men som de må innrette seg i - det være seg på et loft eller ute i den store frihet, hvor farer også truer.

Annes lengsel var alle unges lengsel. Hennes jevnaldrende verden over får gjennom dagboken lære sitt eget startgrunnlag å kjenne. Og er det ikke som hun tar et løfte av oss, av de unge: Aldri skal dette skje i vår verden. Aldri mer den skjensel som heter krig. Aldri mer forfølgelse av «raser» mellom menneskene. Vi vil ikke tåle det igjen.

Kan det skje igjen?

Jø

Av PER
Noen a
rykted
torifor
Oslo n
et gir
ranger
møte
Young
ni.

I spiss

Vi gjør en feil ved å tro at en rasist må være en bestialsk type med knehøye lærstøvler og armen bøyd i en såkalt germansk hilsen. Ondskaper kan være både enkel og banal, og at den finnes mye nærmere oss enn vi tror. Stadig flere i samfunnet blir skubbet helt utenfor, som arbeidsløse, som sosialklienter, som trygdede. De lever på et minimum i et konsument-samfunn, og det er ingen som taler deres sak. De utgjør ingen interessegruppe som kan sette makt bak kravene. Og når man ikke kan artikulere seg gjennom det eksisterende system, er det kun gaten som står igjen. Og gaten er de drastiske forklarings og de absolutte løsnings valplass.

NYNAZISTENE VÆPNER SEG

«Har startet Ku Klux Klan-gruppe»

Sjokkerende bilde fra bladet «Vikingen». I bladet er en eller to nynazister avbildet i Brumunddal med automatvåpen. Den ene til og med i full Ku Klux Klan-påkledning.

BRUMUNDDAL (Dagbladet): Nynazistene i Brumunddal står nå offentlig fram med våpen i hånd. I bladet «Vikingen» som utgis av Hvit Arisk Motstand står en person i full Ku Klux Klan-påkled-

ning avbildet ved Brumunddal-skiltet med en AG3 i hendene. Politiet frykter at nynazistene i området har slått inn på en mer voldelig linje.

ehatere vil møtes på Youngstorget

ELLINGSSEN

verdens mest be-
dehatere og his-
kere kommer til
e helg. Hvis politi-
atelse, blir det ar-
et anti-sionistisk
på selveste
orget lørdag 27. ju-

den verdensberømte historie-
revisjonisten og stor-nazisten,
David Irving. Sammen med
ham kommer pastor Louis Far-
akhan, ingeniøren og oppfin-
neren Fred Leucher og nærra-
dioredaktør Ahmed Rami.

Den norske arrangøren er
den utrettelige Alfred Olsen,
leder av den katolske organisa-
sjonen «Folkets Motstandsbe-
vegelse» (Det kristne alternati-
vet). Til Dagbladet sier Olsen
at han har fått melding om at

politiet aksepterer et arrange-
ment på Youngstorget.

Det er noen av verdens
fremste antisjonister som kom-
mer til Oslo neste lørdag. Mest
kjent er den engelske historie-
revisjonisten David Irving. Ir-
ving var tidligere regnet som
en seriøs historiker. Han for-
fekter blant annet at historien
om at seks millioner jøder ble

myrdet i tyske gasskamre er en
sionistisk propagandaløgn.
Pastor Louis Farakhan er

heller ingen smågutt. Han er
en karismatisk leder for en
muslimsk fundamentalistisk
kirke, som kaller seg «Nation
of Islam».

Fred Leucher er ingeniør og
oppfinner, mest kjent som
konstruktør av henrettelses-
systemer i USA.

Den fjerde gjesten er redak-
tøren for den svenske nærra-
diostasjonen Radio Islam, Ah-
med Rami.

David Irving. Alfred Olsen.

Ahmed Rami skulle egent-
lig delta på et møte i Oslo den
28. februar i år, men politiet
nektet ham og Alfred Olsen å
gjennomføre arrangementet.

for de besøkende står

Mange bygger sin forkyn-
nelse på det irrasjonelle og
ulogiske, og skaper en helt egen
indre logikk med en egen type
bevisførsel. Enten tufter man sin
verden på dette grunnlaget, og
da aksepterer man alle bygge-
steinene. Eller så blir man tvun-
get til å stå utenfor. Den som
ikke er med oss, er mot oss. De
som går inn i en slik verden
forandrer sin måte å tenke på og
være på, og det på en dyptgrip-
ende måte. De fleste har en dyp
redsel i seg for å bli konfrontert
med noe som kan true ens eget
forenklete verdensbilde. Det er
det som gjør rasister og fana-
tikere så skremmende fordi de

knappt lar seg omvende. Da kan
selv en ertestor innvandrergrup-
pe ødelegge nattesøvnen. Men
det er en ulykkelig kortslutning
uten videre å hefte etiketten
rasist på motstandere av innvan-
dring. På den måten settes men-
nesker som lider av en dyptgrip-
ende sosial og psykisk identitets-
krise utenfor den demokratiske
diskusjon. Det finnes visse uni-
verselle verdier som er ukrenk-
elige, og som vi må besinne oss
på.

Vårt århundres spesifikke
bidrag til folkemordets
historie er det industrialiserte
folkemord. Gassing, konsentra-

sjonsleirer, en massiv forfølgelse
hvor den individuelle kontakt
mellom offer og morder svekkes
slik at vanlige moralske katego-
rier forsvinner. Mennesket har
lært seg å drepe på avstand, og
dermed også uten å involvere seg
psykologisk. Nazistene myrdet
ikke fordi du hadde gjort noe,
men fordi du var noe. Og det du
var, kunne du ikke forandre på
noen som helst måte. Vi må være
oppmerksomme på symptomer
som kan antyde en mulig utvik-
ling i den retning. Minoriteter er
prøvestener for vår etiske og
demokratiske modenhet.

Julius Paltiel: – Et tragisk minne

I høst er det 50 år siden aksjonen mot de 1800 norske jødene.

Nesten halvparten av dem ble drept i tyske konsentrasjonsleire. Ikke minst gikk det hardt ut over det lille mosaiske trossamfunnet i Trondheim, verdens nordligste jødiske trossamfunn. Tilsammen 130 jøder fra Trondheim ble drept under krigen. Menn, kvinner og barn måtte gå i de tyske gasskamrene. Hele familier ble utslettet. Julius Paltiel mistet de fleste nære slektninger i Auschwitz, men er selv en av de få jøder som overlevde deportasjonen.

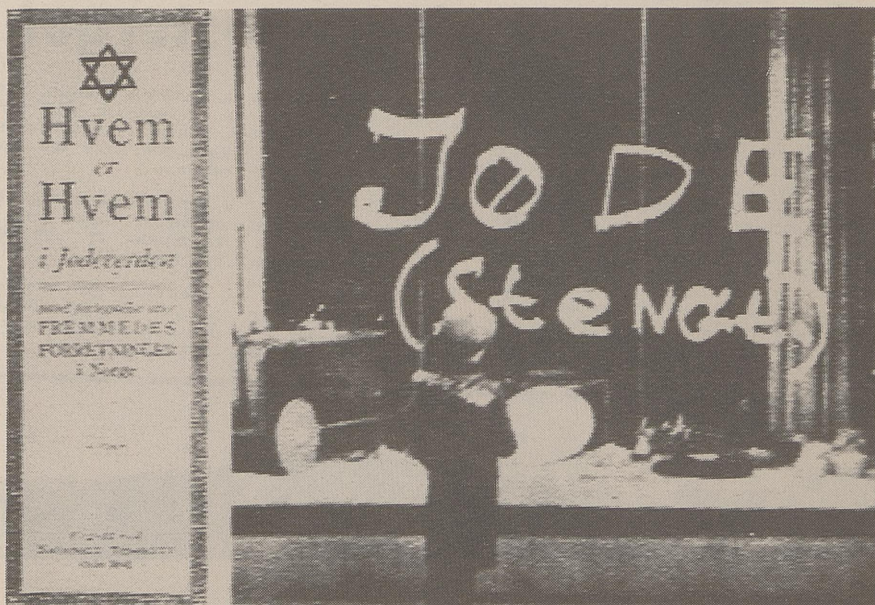
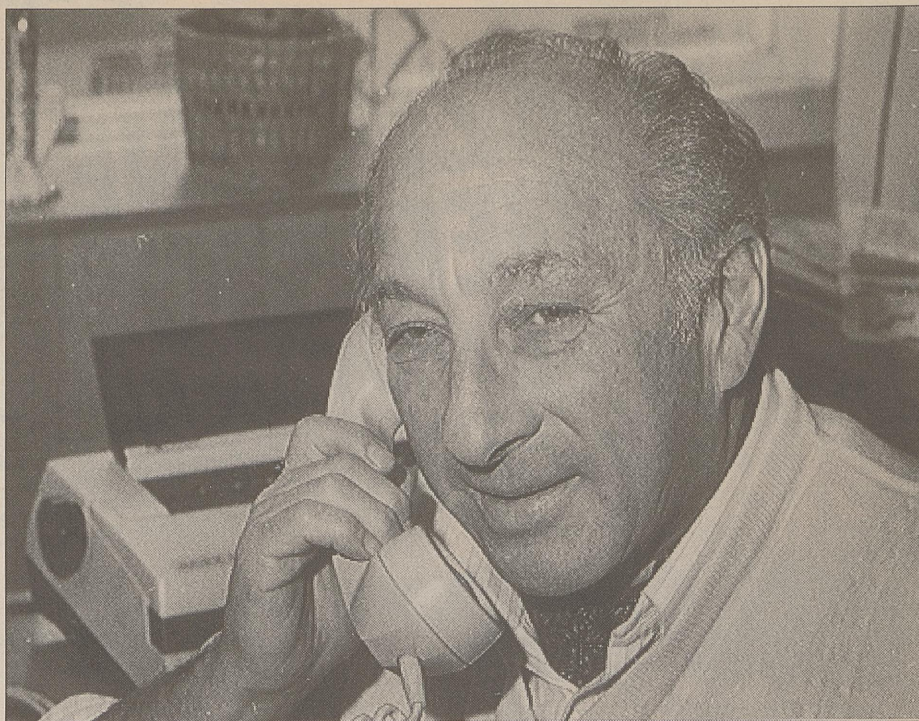
Paltiel var 18 år gammel da han ble arrestert av vanlig norsk politi under unntakstilstanden i Trondheim i oktober 1942. Han hadde ventet arrestasjoner og var forberedt på flukt, men likevel ble han værende hjemme i Brattørgaten, bl.a. på grunn av sin mor som aldri hadde gjort et menneske fortred, og som ikke så noen fare. Dessuten var ikke familiens firma beslaglagt, og det ga også en trygghetsfølelse: – Da jeg ble arrestert forsøkte mor å berge seg ved å ta jobb som pakkerske i det lokale bakeriet i Brattørgaten. Men det hjalp selvsagt ikke.

Den første transporten med Julius Paltiel og 27 mannlige jøder fra Trondheim gikk til Falstad leir ved Levanger.

Falstad var under tysk kommando og ble åpnet som konsentrasjonsleir like før jul i 1941.

– Falstad var en av de verste leirene vi kunne komme til. SS-folkene her var usedvanlig harde og grusomme mot jøder, forteller Paltiel. Blant de mange som ble skutt i Falstadskogen var også tre norske jøder.

I slutten av november 1942 ble de jødiske fangene på Falstad fraktet til jernbanestasjonen i Trondheim. På perrongen møtte

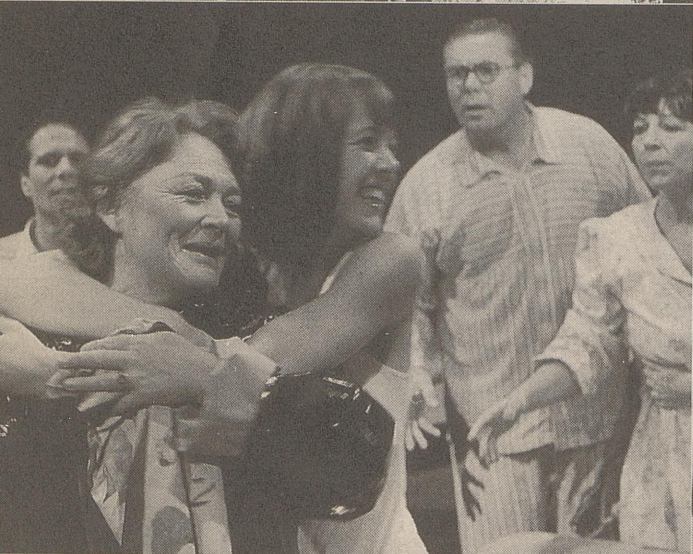

de menighetens kvinner og barn som var arrestert like før:

- Der sto bl.a. min kjære mor. Det var en sterk følelse å se alle disse stå på stasjonen. Vi ble alle sendt videre med tog via Oslo til Auschwitz-Birkenau, bokstavelig talt endestasjonen for 735 norske jøder. Det var kun fire menn som kom tilbake til Trondheim. Tre millioner ble drept i denne leiren fra 1942 og til krigens slutt: - Auschwitz-Birkenau er en skamplott for hele verden, ikke bare for tyskerne, mener Julius Paltiel.

«Herre, la oss ikke glemme Hiroshima eller Auschwitz, og la oss forstå, Herre, at vi, de levende, er i stand til samme ødeleggelse, samme umenneskelighet, hvis vi vender oss bort fra deg. Redd oss fra oss selv, fra kaldt å handle med mennesker, med liv og død. La oss ikke gjøre kjærligheten til en karikatur, og slett ikke i ditt navn. Snakk til oss om krig og fred, våre to muligheter».

Anne Frank

Dramatisert av Frances
Oversatt av

Regi **TRON**
Scenografi og kostymer **PEI**
Lysdesign **MC**
Maskør **SISS**
Musikk **FROD**

De som

Otto Frank **BJO**
Fru Frank **KI**
Anne Frank **I**
Margot Frank **M**
Herr van Daan **JOHN**
Fru van Daan **G**
Peter van Daan **PE**
Herr Kraler **JAN**
Miep **HELGA V**
Herr Dussel **JAK**

Inspisient: Bjørn Olufsen
Rekvisitør: Elisabeth Østergren
Fiolinist: Sveinung Lillebjerka.

Plakat/programomslag: Per Kristian
Programredaksjon: Thomas
Ansvarlig utgiver

Kulisser og kostymer er produ
Fotografering og lydopptak un

Premiere 9. se

ks Dagbok

Goodrich/Albert Hackett
John Borgen

BIRKEDAL
KRISTIAN SOLBAKKEN
ERTEN REINAN
L GRØNLIE
E FJELLHEIM

er med:

ERN SOTHBERG
E BENDIXEN
REN REPPEN
IA JACOBSEN
YNGVAR FEARNLEY
RLI MATHISEN
R SCHAANNING
ERIK BERNTSEN
VENDELBORG
B MARGIDO ESP

Sufflør: Gerd Berntsen.
n. Lyd: Jan-Emil Indergaard.
oto fra prøvene: Roar Øhlander

olbakken/Kai Biermann/André Green
s Ramstad/ Kai Biermann
: Helle Ottesen

ert i teatrets egne verksteder.
der forestilling er ikke tillatt.

ptember 1992

AV HANS ROBERTSEN

Noureddine Boukili er kanskje den flyktingen som har ligget lengst i skjul i Norge, selv om vi regner med dem som gjemte seg for tyskerne under andre verdenskrig. Da han kom hit fra Marokko på sensommeren i 1988, hadde han rømt fra et land vi hører lite om når det gjelder menneskerettigheter. Men han kom også til et land som ikke ville ha ham. Derfor gjemte han seg for politi og myndigheter i hele 17 måneder i Trondheim.

Byen han kommer fra heter Boujda. Noureddine deltok i en illegal studentorganisasjon der. Sommeren 1988 ble han etterlyst av politiet, og han måtte stikke av. Han hadde allerede sittet to ganger i fengsel og blitt utsatt for tortur, og ingen kunne føle seg trygg på at han ville kunne holde ut dette en gang til uten å røpe hemmeligheter. Det ble samlet inn penger slik at han kunne reise til Norge, fordi de hadde hørt så mye pent om menneskerettighetene her i landet. De bestakk en grensepolitimann som skaffet ham "lovlige" utreisepapirer. Så dro Noureddine med båt til Frankrike og derfra med tog til Norge. Den 10. august 1988 meldte han seg på politistasjonen i Trondheim og søkte om asyl. Avslaget kom raskt: Han fikk beskjed om å forlate Norge og dra tilbake til Marokko.

Joktober 1988 gikk han i skjul. Han hadde fått noen venner som hjalp ham, men de tok ikke sikkerheten alvorlig nok. I desember samme år ble han arrestert etter at noen hadde angitt ham. Men han klarte å stikke av etter å ha blitt innlagt på sykehus. Og fra nå av kom flere personer inn i bildet. Han bodde i hele 35 forskjellige leiligheter fram til mars 1990, da Justisdepartementet ga søknaden hans såkalt oppsettende virk-

Noureddine – illegalt i skjul i Trondheim

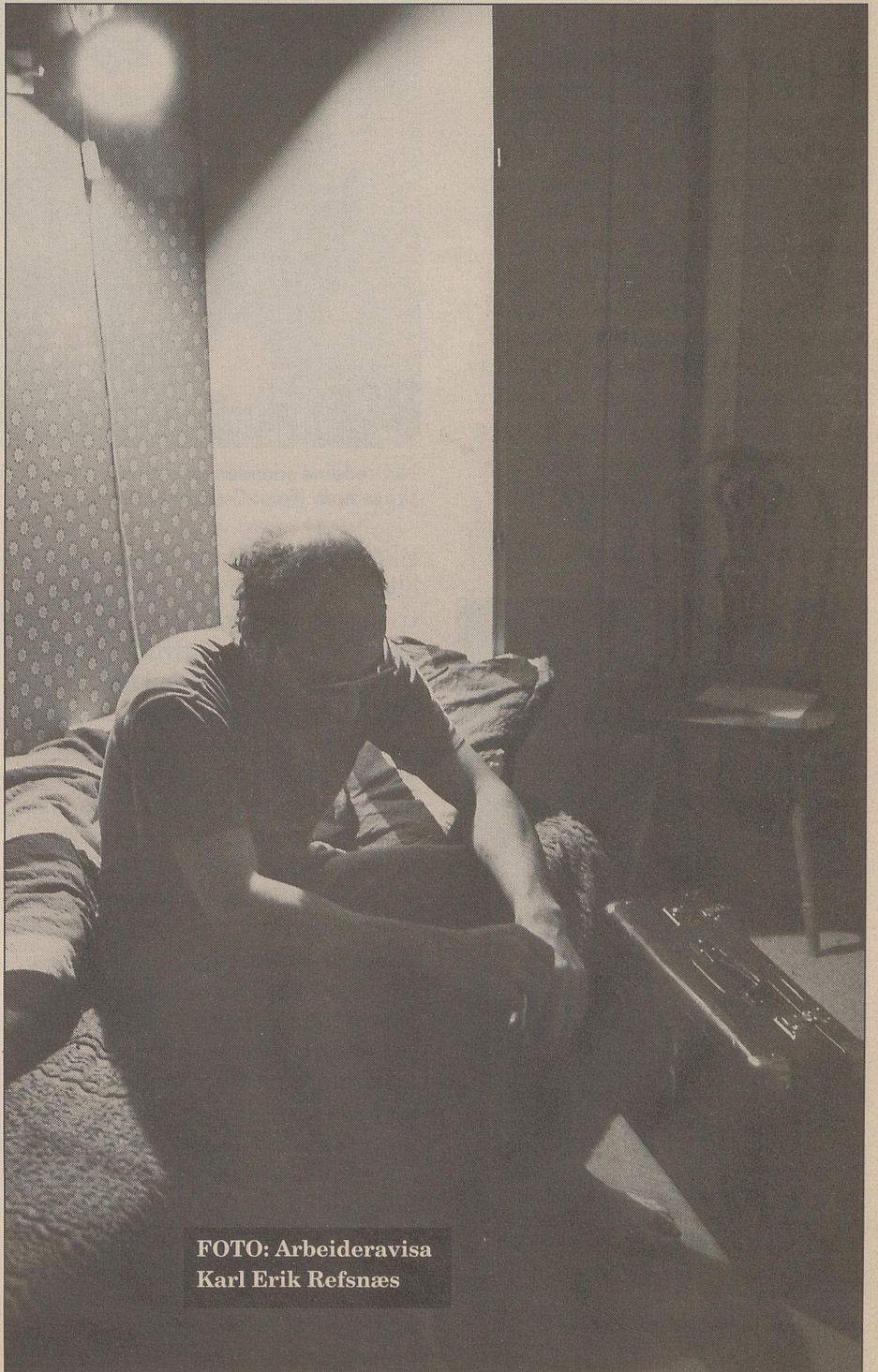

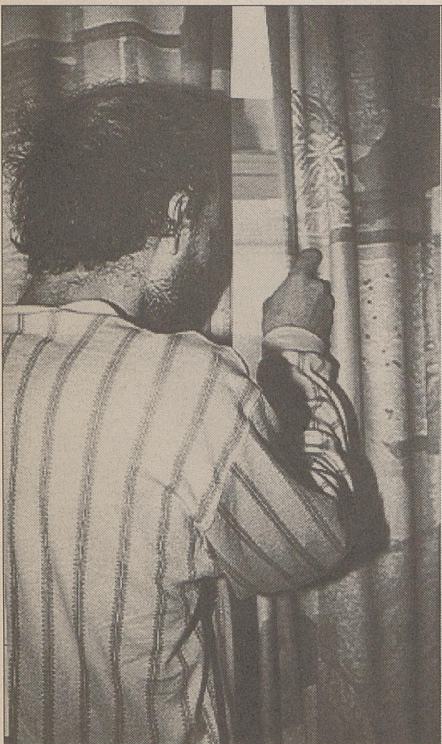
FOTO: Arbeideravisa
Karl Erik Refsnæs

ning, slik at han kunne oppholde seg i Norge på lovlig vis. Og i mai

fikk han oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Politiet jaktet stadig på Noureddine mens han lå i skjul. De holdt blant annet en stor rassia på kafeer og hjemme hos utlendinger i Trondheim, men de fant ham ikke. De som var med på å gjemme ham, levde også under et stadig press. De siste månedene sov Noureddine alltid med en kniv under hodeputa, fordi han ville ta livet sitt dersom han ble funnet.

Han ble også i all hemmelighet lagt inn på psykiatrisk sykehus, fordi han ble mer og mer paranoid. Psykiateren hans beskrev ham som en person som «skaket av indre frost». Det ble også skaffet til veie en hel del materiale fra forskjellige enkeltpersoner og humanitære organisasjoner, og alt dette viste med sikkerhet at Noureddine ikke løy. Trondheimsavisene og Dagsrevyen slo flere ganger opp saken, og det er ingen tvil om at dette presset hjalp. Uten den publiserings-saken fikk, ville Noureddine enten ha vært sendt tilbake

Angst bak fortrukne gardinene

Et medlem av «Omsorgsgeriljaen»

Noureddine sammen med Torstein Kvakland som var en av dem som var med på å skjule ham (Foto: Gunnfrid Holan)

til fengsel og tortur i Marokko, eller han hadde gjort alvor av trusselen om å ta livet sitt.

Noureddines advokat kaller dem som skjuler flyktninger i Norge for «omsorgsgeriljaen». Torstein Kvakland er medlem der. Noureddine bodde ofte hos Torstein og samboeren hans i den tida han gjemte seg for norske myndigheter.

– Vi følte at vi ikke hadde noe valg, sier han i dag. Og det følte alle som var med på å skjule Noureddine, fordi de ikke bare trodde, men visste at han snakket sant.

– Det var en todelt opplevelse å ha ham i huset. Det positive var at vi lærte å kjenne et menneske fra en helt annen kultur, og det førte aldri til konflikter. På den andre sida var det ille å se at han sank djupere og djupere ned i depresjonen. Han var selvmords-truet, og vi følte oss aldri 100 prosent sikre på at han ville være

i live når vi kom hjem fra jobb på ettermiddagen.

– Det var virkelig fælt å oppleve hvordan han var mange ganger etter å ha vært alene i huset hele dagen. Han gikk rundt i evig angst bak fortrukne gardiner, men han fulgte med trafikken ute på veien. Han kjente alle bilene som hørte til i nabolaget, og hver gang det kom en fremmed bil var han på vakt: Kanskje kom de og hentet ham nå.

– Vi måtte være terapeuter hver dag. Prøve å se positivt på situasjonen, snakke om muligheter i stedet for å svartmale. Men vi kunne heller ikke rose måle tilstanden for mye, det avslørte han med en gang.

– Til tross for depresjonen var han utrolig lett å leve sammen med. Men det betød jo også at han la bånd på seg hele tida. Han tillot seg aldri å bli sint eller irritert på noen av dem som var vertskap for ham. Og det var

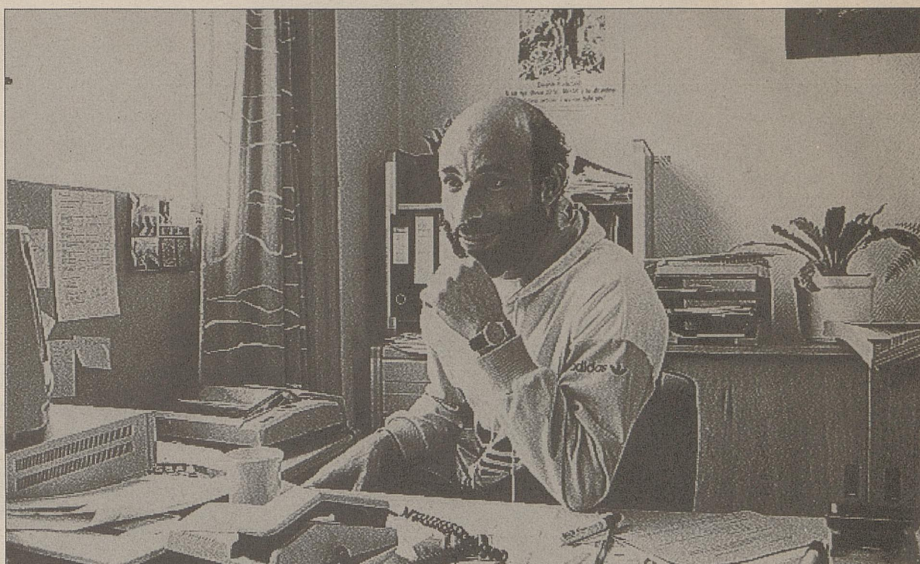
I dag føler han seg statsløs

selvsagt hardt. Han var egentlig helt hjelpeløs. Vi måtte bestemme når han skulle flytte og hva han skulle gjøre til enhver tid.

– Vi hadde også en del praktiske problemer i denne perioden. Vi måtte for eksempel forhindre at vi fikk besøk, fordi det var viktig for sikkerheten hans at vi blandet inn så få personer som mulig. Selv følte han ofte at han forstyrret vertskapet sitt. Han skulle i følge koranen be fem ganger om dagen, første gang ved soloppgang og siste gang når sola gikk ned. Om sommeren måtte man altså opp å be midt på natta, vaske føttene og alt det som hører til. Da vet jeg at han hadde dårlig samvittighet fordi han kunne forstyrre oss i nattesøvnen.

– Men til slutt gikk det ikke lenger. Vi følte at vi ikke hadde kompetanse til å ha en selvmordskandidat i huset. Han var så langt nede at han trengte profesjonell hjelp. Derfor ble han lagt inn på et psykiatrisk sykehus under falskt navn.

– Jeg vil gjerne understreke at vi ikke gjorde noen spesielt heroisk innsats. De som skjulte Anne Frank i Nederland under andre verdenskrig gjorde det med livet som innsats. Vi kunne i høyden ha oppnådd å få en bot. Og tross alle de problemene vi hadde, ville jeg helt sikkert ha gjort dette en gang til, sier «omsorgsgeriljamedlem» Torstein Kvakland.

Nouredine arbeider i dag som daglig leder for Norsk forening for asylsøkere i Sør-Trøndelag (Foto: Gunnfrid Holan)

J dag, to år etter at han fikk oppholdstillatelse i Norge, arbeider Nouredine som daglig leder for Norsk forening for asylsøkere i Sør-Trøndelag. Han forsøker å hjelpe andre som er i samme situasjon som han selv var da han kom hit til landet. Likevel føler han at livet er et eneste stort kaos. Han har ingen fast leilighet, og han har forandret seg:

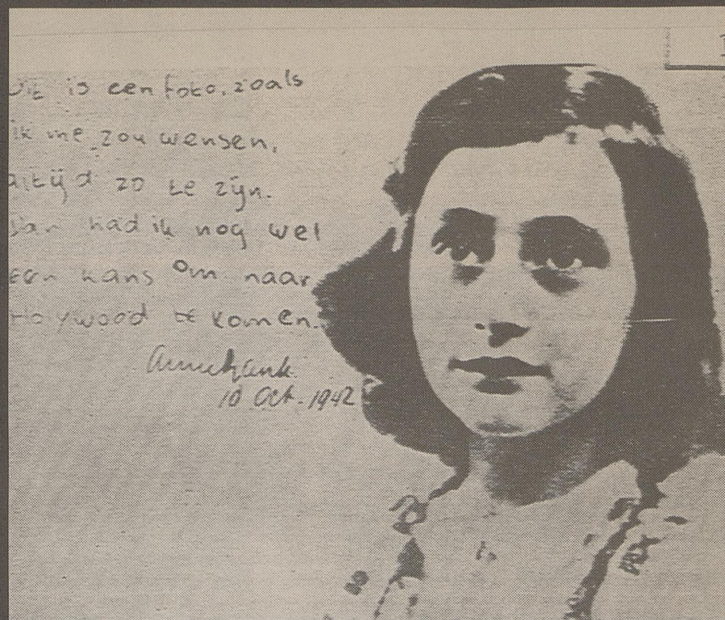
– I dag er jeg verken nordmann eller marokkaner, jeg føler meg nærmest statsløs, sier han. På telefonen på kontoret sitt har araberer Nouredine påklistret en lapp med et sitat av jøden og nobelprisvinneren Elie Wiesel: «Det motsatte av kjærlighet er ikke hat, men likegyldighet.» Og han innrømmer åpent at han savner kjærlighet. Han makter ikke å ha noe forhold til norske kvinner, fordi kulturforskjellen er for stor. Han vil helst gifte seg og slå seg til ro sammen med en muslimsk kvinne, og det er ikke enkelt her i landet. Han sliter også med ettervirkninger etter oppholdet i skjul og den torturen han ble utsatt for i Marokko. Han går jevnlig til psykiater, og kom-

mer antagelig til å trenge behandling i mange år framover.

– Selv om jeg er glad for at jeg fikk oppholdstillatelse, så har jeg fremdeles ikke gitt opp tanken om å slåss for å få politisk asyl. Den som får asyl har mange flere rettigheter. De får for eksempel norsk pass, mens vi får et blått fremmedpass. Det gjør det bl.a. vanskelig å reise til andre land. Forholdene i hjemlandet mitt er blitt forverret. Jeg flyktet ikke for å sitte som passiv tilskuer til det som skjer i Marokko. Mitt høyeste ønske er å få innført demokrati i landet, slik at alle vi som i dag er på flukt kan reise hjem igjen. For uansett hva folk her i Norge tror om oss utlendinger som kommer hit, så er det i hjemlandet vårt vi helst ønsker å leve, sier han. Og noe positivt har han lært av alle månedene han lå i skjul: – Jeg bodde hos folk med vidt forskjellige livssyn, men det var aldri noe problem. Det er menneskene som er viktigst. De som hjalp meg var helt fantastiske. Jeg kan takke dem for at jeg har fått lov til å være her og for at jeg er i live i dag, sier Nouredine.

Anne og hennes far, Otto Frank

«Dette er et foto som jeg skulle ønske jeg kunne se på bestandig. Så kanskje jeg kunne få en sjanse til å komme til HOLLYWOOD».

Fra Bergen-Belsen-leiren der Anne døde.

Skjulestedet i Amsterdam.

Onsdag 13. januar 1943

Kjære Kitty.

I dag er jeg helt på bunnen igjen. Jeg klarer ikke gjøre noen ting skikkelig. Det er skrekkelig utenfor. Dag og natt blir de arme menneskene slept av sted, de får bare ta med seg en ryggsekk og litt penger. Og disse tingene blir dessuten tatt fra dem senere.

Familiene blir revet opp, mann, hustru og barn sendt til hver sitt sted.

Barn som kommer fra skolen, finner ikke foreldrene, husmødre som har vært ute og gjort innkjøp, kommer hjem til forseglet leilighet, resten av familien er ført vekk i mellomtiden.

De kristne hollenderne er også redde og urolige. Sønnene deres blir sendt til Tyskland. Ingen er trygge.

Og hver natt styr hundrevis av fly over Holland for å kaste bombelasten sin ned over tyske byer, og hver time blir tusenvis av mennesker drept i Afrika og Russland, Hele verden står i brann, ingen går fri. Og selv om det går utmerket for de allierte nå, kan en likevel ikke se noen ende på det.

Og vi har det godt, ja bedre enn millioner andre. Vi sitter trygt og fredelig og spiser opp våre penger, som det heter. Vi er så egoistiske at vi snakker om «etter krigen» og gleder oss over nye klær og nye bøker, mens vi i grunnen burde spart hvert øre til etter freden, så vi kunne hjulpet andre mennesker og reddet det som reddes kunne.

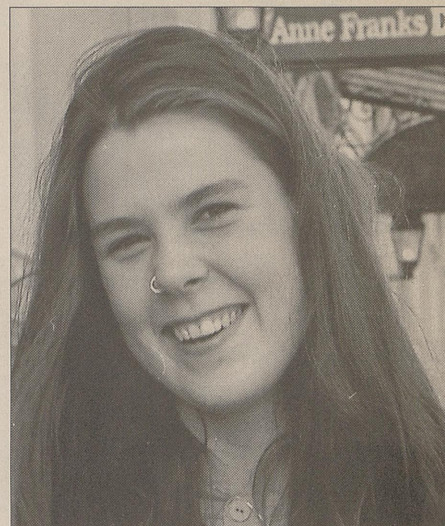
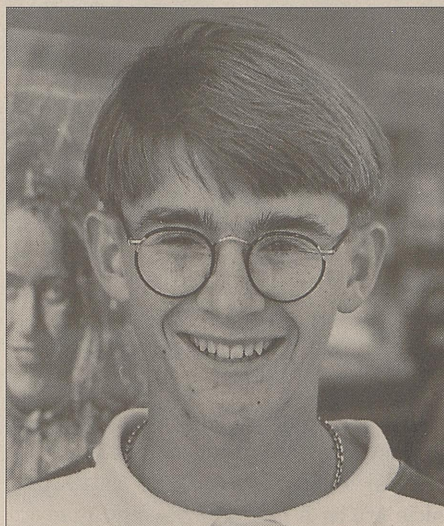
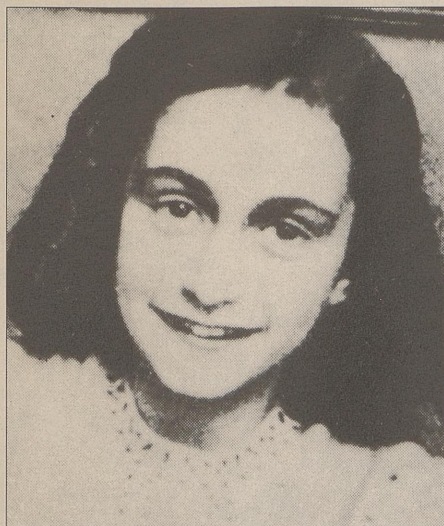
Barna her omkring går i tynnslette klær, med tresko på de bare bena, uten yttertøy eller luer eller vanter. De går med tomme mager, tygger på en gulrot, springer ut på den kalde, våte gate fra det kalde huset, og kommer til et enda kaldere klasserom. Ja, så langt er det kommet her i Holland at små barn på gata tigger om et brødstykke.

Jeg kunne fortalt deg i timevis om all den elednigheten krigen fører med seg, men jeg blir bare enda tristere av det. Det er ikke annet å gjøre enn å vente med ro og fatning på at det skal ta slutt en gang.

Både jøder og kristne venter, hele jordkloden venter, og mange venter på døden.

Din Anne

Dagens unge om Anne Frank

**Har Anne Franks
Dagbok noe å si
dem som er unge
i dag?**

**Vi ba fire ungdommer
på Annes alder
skrive ned hvilke
tanker de gjorde seg
etter å ha lest den
forunderlige
dagboken
til Anne Frank**

Ole-Kristian Villabø, Hallset:

Anne Frank blir av mange betraktet som en selvgod og meget selvopptatt jente. Dette kan delvis være sant, men hun har også flust av tanker om andre, selv om disse heller i både positiv og negativ retning. Mellom linjene er dagboka preget av en ukuelig optimisme. Anne snakker hele tiden om etter krigen og hva de skal gjøre da... Hun er full av spørsmål hun selv svarer på, hun kommer med sine hjertesukk og hun forteller oss hvordan de lærer seg å sette pris på de små tingene i hverdagen... I begynnelsen av boka nevner hun knapt Peter. Den måten de går fram på for å bli bedre kjent med hverandre, ville idag bli betraktet som latterlig. Etter en stund er de mer eller mindre blitt et par (samme hvor hemmelig de holder det for sine foreldre...). Anne ser likevel på det hele bare som et (av hennes mange) svermeri. Selv om de aldri går lenger enn ett godnattkyss pr. dag, tror jeg likevel at det var å gå ganske langt under de omstendighetene de levde... Dette er en bok som lever videre, selv om Anne Frank døde. Du glemmer ikke så lett tankene til den unge selvopptatte jødejenta. Denne boka legger seg som en nyttig ballast rundt hjerterota...

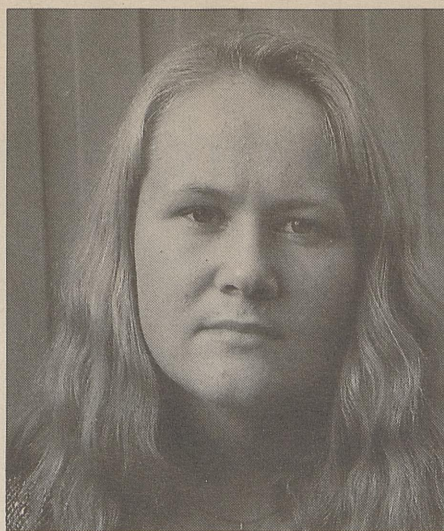
Janne Kjærstad, Ranheim:

...Anne føler at foreldrene ikke elsker henne, hun føler seg misforstått og ensom. Det samme problemet har Peter, hans forhold med sine foreldre er dårlig. Jeg tror derfor at de søker hverandre som to meget sårede personer, og trenger hverandres kjærlighet pga. "foreldrenes mangler". De støtter opp hverandre og føler medlidenhet, men jeg tviler sterkt på at de har trengt hverandre ute i den «virkelige verden». Der har de nok fått et helt vanlig vennskap, fordi de har hatt flere jevnaldrende rundt seg. Jeg tror deres forhold enkelt og greit er en trøst for alt det vonde de gjennomgår. Selve forholdet er meget åpent, de snakker mye. Men ville de gjort det i den «virkelige verden» og?

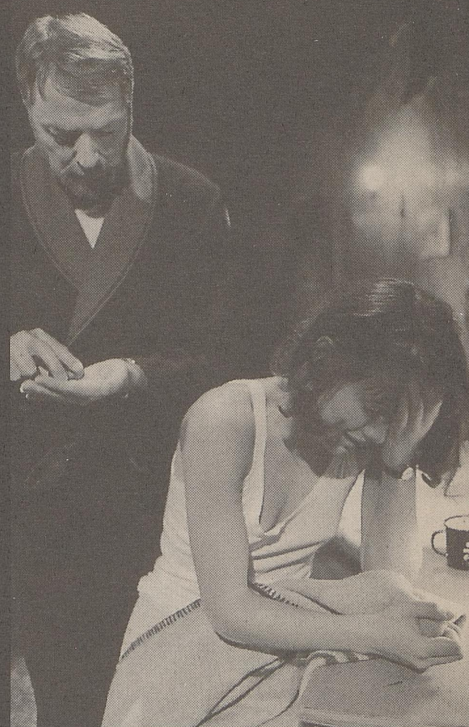
Mona Sjølie, Solvangen:

...Gjennom dagboken blir vi godt kjent med Anne og hennes tanker, drømmer og meninger om de andre. Når åtte personer bor så tett innpå hverandre er det ikke sjelden at krangling og uenighet oppstår. Små bagateller blir som verdensproblemer. Jeg for min del fatter ikke hvordan de alle greide seg gjennom disse årene i bakbygningen... Jeg anbefaler alle å lese denne dagboka, spesielt til elever som lærer om 2.verdenskrig på skolen. Fordi på denne måten kan de samtidig få forståelse om hvordan det var for mange jøder som gjemte seg for nazistene... Vi må huske på at Anne Franks Dagbok ikke er ei underholdningsbok. Den kan til tider være temmelig kjedelig, hun skriver om krangling, lekselesing, beskrivelse av dagene osv. Men hva annet kan man vente seg fra ei dagbok under krigen? Hyggelige kvelder med venner, morsomme beskrivelser av folk? Nei, og det er bra slik at vi som ikke har opplevd krigen ikke får gal oppfatning om hvordan krigsårene var. Men likevel var Anne flink til å skrive, og jeg tror at man kan lese så mange historiebøker fra krigen man vil, men aldri virkelig forstå hvordan jødene hadde det. Så derfor kan vi takke Anne Frank som skrev denne boka.

Hilde Kristin Normann, Byåsen:

Anne skriver åpent og levende slik at leseren kan se for seg tingene meg sine egne øyne. Man kan kanskje tro at å lese om dagligdagse hendelser gjennom noen år er kjedelig, men det er det ikke. Hun skriver godt, og hennes ærlige, åpne måte å skrive på gjør at jeg som tenåringsjente kjenner meg igjen i mange av Annes følelser... Det er en øm kjærlighetshistorie som vokser fram i hemmelighet. Den er den næringen de trenger når alt annet er grått, samtidig som den bringer problemer for Anne som undres på om han har skiftet mening om henne. Men all hennes grubling er vel også en del av å bli voksen og finne ut av hvem hun er. Kjærlighetshistorien ender jo tragisk, de fikk ikke sjansen til å utvikle seg. Hva ville skjedd hvis de ikke hadde blitt oppdaget av tyskerne, og blitt sendt til konsentrasjonsleir? Man kan kanskje stille seg spørsmålet, er denne boken troverdig eller ikke? På mange måter er den det, man vet jo at mange jøder måtte gå i dekning under krigen. Det eneste man kanskje stusser på er at Anne skriver så godt og så voksent når hun er bare 14-15 år gammel. Forklaringen er kanskje at settingene er blitt pyntet på av de som har publisert boken. Men grunnen kan også være at dette er en pike som er blitt tvunget til å bli voksen pga. de vanskelige omstendighetene. Personlig heller jeg mest til det siste.

Trøndelag Teater takker Blomsterbutikken Flora og Optiker Lundemo for velvillig utlån av rekvisitter til Anne Franks Dagbok

Teater er best på teater...

Live!

Live!

På Hovedscenen fra 9. september

Anne Franks Dagbok

med Iren Reppen i rollen som Anne Frank

Theatercaféen i september (Se dagsannonsering)

Kjærlighetsbrev

av A.R. Gurney, med Helle Ottesen & Sigurd Werring

På Teaterloftet fra 10.oktober

Ibsens Barn

På Hovedscenen fra 28.november,
en hemningsløs farse for lattertrengende - fra sykehusmiljø
Hiv inn Foran - og Hold an Bak
av Ray Cooney («It runs in the family»)

Teaterkortet gir deg alle fordeler!

Trøndelag Teater 92/93
TEATRET

Tlf. 07 52 40 00